

Naše cesta za štěstím

Lenka Horáková

přes 30 let života za mořem

Lenka Horáková

Naše cesta za štěstím
(přes 30 let života za mořem)

1968–2023

Napsáno dle pravdivých událostí

TZ-one

Vydání první 2024

© Lenka Horáková

© Mgr. Tomáš Zahradníček - TZ-one

ISBN: 978-80-7539-183-4 (ePub verze)

ISBN: 978-80-7539-184-1 (mobi verze)

ISBN: 978-80-7539-185-8 (PDF verze)

Obsah

Úvod	6
Část I – Prvních 21 let v Československu	7
Moje rodina	7
Základní škola	13
Střední škola	18
Manželova rodina	24
Poslední ročníky na střední	26
Poslední léto po škole	29
První zaměstnání	31
Svatba (1988)	35
Poslední rok v Praze	38
Část 2 – Rakousko	42
Emigrace – Rakousko (1989)	43
Rok v penzionu	48
Část 3 – Kanada	57
Odlet do Cranbrook, BC	58
Škola v Cranbrook	62
První práce v Kanadě	70
První cesta do Československa z Kanady	75
Rok v Kanadě s Radkou	78
Druhá návštěva v Česku a rok 1997	82
Dovolená na Havaji – Maui (1997)	88
Návštěva mého otce na Vánoce 1997	91
Náš první dům v Kanadě	94
Cesta do národních parků USA (Západní pobřeží) – září 1998	100
Druhá návštěva mého otce u nás (prosinec 1998)	111
Naše dovolené 1999 (Florida – Daytona Beach a Kostarika)	115
Založení unie v práci, dovolená v Las Vegas (rok 2000)	123

První návštěva Ivanovy rodiny (2001), dovolená na Bahamách	128
Radka (2002)	134
Dovolená na Big Island, Havaj (Ivanovy 40. narozeniny – 2002)	140
Druhá návštěva Ivanovy rodiny (2003)	144
Florida, St. Pete Beach (2003)	147
Cook Islands (2004)	151
Rok 2005 (Změna práce, návštěva mého otce a Nový Zéland)	158
Návštěva Ivanovy rodiny (2006)	168
Dovolená Maui (2006)	174
Návštěva Česka (2007)	177
Změna práce, plavba na Aljašku s Ivanovou rodinou (2008)	182
První pracovní cesta – Pensylvánie a dovolená na Big Islandu na Vánoce (2009)	190
Las Vegas – Grand Canyon (2010)	195
Druhá pracovní cesta – Itálie, další cesta do Česka, nesváry s rodinou – rok 2011	199
Renovace domu, nová práce v Okanaganu (2012–2013)	211
Změna práce (2014–2015)	211
Prodej našeho domu (2016)	223
Poslední cesta do Česka, spolu v Okanaganu (2017)	229
Oslava 50. narozenin – Victorie, BC a dovolená na Waikiki beach, Havaji (2018)	234
Dovolená ve Victorii, rodina (2019)	240
Dovolená na Saint Lucia, začátek pandemie (2020)	248
Pandemie (2021–2022)	257
Odchod do důchodu, koncert v Seattlu, zpět na Maui (2023)	268
Část 4. – Rodina	278
Závěr	279

Úvod

Loňský rok 2022 byl špatný rok. Zemřel strýc na Zélandě (duben), zemřela naše královna (září) a já oficiálně šla do předčasného důchodu. Ten důchod jsem sice plánovala už 20 let předtím a vše podřizovala tomu, abychom šli oba do důchodu dříve než v 65 letech, ale nakonec mě okolnosti přinutily odejít dříve.

Náš život tady v Kanadě byl od začátku, kdy jsme sem v prosinci 1990 přišli, jako na horské dráze. Mně tenkrát bylo 22 let, mému muži Ivanovi 28. Začínali jsme od nuly, protože jsme utekli z komunistického Česka v létě 1989. Ta cesta do Kanady nebyla jednoduchá, ale o tom až později.

Těch 33 let tady v Kanadě pro nás znamenalo naprostou svobodu a hlavně „Reaching our full potential“, což jsme dokázali. Museli jsme se tu hodně naučit, předchozích 20 a 27 let života v komunistickém Československu tady vůbec nic neznamenal, postupně jsme museli přehodnotit vše, co nás doma naučili a co od nás vyžadoval stát. Vše bylo v komunistickém státě špatně a celý systém byl naprosto zaostalý. Ale rychle jsme se v Kanadě přizpůsobili. Pomohlo nám, že jsme byli mladí a že jsme přišli do úplně jiné společnosti, kde vám lidé neházejí na každém kroku klacky pod nohy a nejsou nevrlí a závistiví. Ale ne všechno, co jsme si z Česka „přinesli“, bylo špatné, ukázalo nám to rychle, co je dobře a co špatně, a naučilo nás to mít „drive in life“, kterým jsme se dopracovali k našim úspěchům. Tím, že žijeme na opačném konci světa, než je Česko, jsme za těch 33 let také hodně ztratili, hlavně spojení s naší rodinou, která nás v obou případech víceméně hodila přes palubu stylem: Nejsi tu, tak neexistuješ. My jsme se naopak snažili je prvních 20 let tady podporovat, ale kontakty postupně ochladly a některé se úplně přetrhaly. Pochopili jsme, že oni k nám nemají prakticky žádný vztah. Naštěstí jsme si tady našli svoje přátele a známé, kteří do našeho života přinesli hodně dobrých rad a hodně radosti.

Když pozoruji, jak se Česko posunulo/neposunulo za těch 33 let, a hlavně věčné hádky, nepochopení tržní ekonomiky a neustálou blbou náladu, co v Česku panuje, a porovnám to s klidem, který máme tady v Kanadě, je to, jako kdybychom bydleli na jiné planetě. I proto byla každá z našich cest domů za rodinou (do Česka jsme jeli za těch

33 let asi pětkrát) provázena nepochopením z české strany a velkými problémy při každé naší návštěvě. S nepochopením se setkává většina lidí, kteří se dlouhodobě usadí v zahraničí. Ti další, co pendlují, v dnešní době např. z Česka do Německa, a domů tedy jezdí minimálně jednou za měsíc, bohužel v zahraničí pořádně žít neumí, táhnou si s sebou ty špatné české návyky, do jiné společnosti nejsou integrování a prostě žijí venku jen krátkodobě z ekonomických důvodů a nejpozději za deset let se vrací zpět domů, kde to je pro ně jednodušší. Když jsme odjížděli v roce 1989 z Česka my, tak s tím, že přijedeme zpět možná až na důchod. Teď ale víme, že do Česka už vůbec nepatříme, stěhovat se tam by bylo naprosto bláznovství. Česká mentalita nám je už naprosto cizí, jak se nám potvrdilo vloni při dvou návštěvách Čechů u nás tady doma.

Kanada nám dala klid a hlavně nás naučila jinak přemýšlet. Už nejsme Češi, jako jsme byli, když jsme odcházeli, české občanství jsme ztratili v 90. letech a nikdy jsme si jej nechtěli obnovovat. Kanada nám dala nový život, dala nám vše pro náš rozvoj a rozhled, není nejmenší důvod stěhovat se na stáří zpět do státu, který ani po těch 33 letech řádně nefunguje. Proč se na stáří potýkat s korupcí ve vládě, s byrokracií na každém kroku, se zlodějnou a obecně blbou náladou v Česku? V klidu a pokoji náš život uzavřeme tady v Kanadě a tenhle životopis bude popisem, jaký ten náš život byl a kam jsme se postupně dopracovali. V životě jsme nic nedostali zadarmo, vše jsme získali pouze vlastním úsilím.

Část I – Prvních 21 let v Československu

Moje rodina

Pocházím ze třetí generace emigrantů. Nejdříve emigroval v roce 1958 můj strýc ze Zélandu (strýc mého otce), jako mladý hoch utekl před jistým vězením/ nucenými pracemi v dolech. O svém životě napsal asi před pěti lety povídaní na několik stran. Po něm se snažil několikrát emigrovat můj otec, nejdříve v roce 1968, když mi bylo půl roku, a nakonec se mu to podařilo v roce 1980 s druhou ženou a dvěma dětmi (mé nevlastní sestry). Emigroval tenkrát do Německa, ale o tom později. Já jsem třetí a poslední generace emigrantů v mé rodině, po nás už emigrace z východní Evropy neexistovala, protože komunistický systém padl v listopadu 1989.

Já jsem se narodila v roce 1968, byl to přestupný rok, ale i tak jsem se narodila o dva měsíce dříve a ještě místo kluka (kterého si rodiče přáli – hlavně otec) jsem byla holka, čímž se odstartovalo několik vlivů na můj život. Moje maminka byla nejmladší ze sourozenců a rodiče do ní vkládali hodně svých představ. Vzorně se učila, ale protože byla nejmladší, nakonec ji rodiče z praktických důvodů dali na průmyslovku. Moje mami je dost komplikovaná osoba, její jednání často pramení z její rodiny.

Babička a dědeček (mámini rodiče) se seznámili v Klatovech. Babička pochází z bohaté rodiny – otec byl bankéř, bydleli v Praze a měli doma služku. Babička měla staršího bratra, který byl herec. Měl mít i roli ve filmu na Barrandově, ale dostal nějakou nemoc a náhle zemřel. Babička se celý život chovala podle statusu své rodiny a dědeček si z ní kvůli tomu dělal legraci. Dědeček naopak pochází z vesnické rodiny u Klatov, kde měli malé hospodářství, pár krav a malé stavení se stodolou. Celé moje dětství jsme pravidelně jezdili za jeho vzdálenějšími příbuznými ke Klatovům na pravidelné návštěvy. Babiččin otec bohužel zemřel na tasemnici, když byla babička ještě malá, takže se rodina najednou, přes noc, ocitla v bídě. Babička si stále v sobě držela nálepku honorace, a to do konce svého života. Matka ji dala na dívčí školu a ona si pak dodělala administrativní nástavbu a šla pracovat do školy jako kancelářská výpomoc. Byla přeložena do Klatov, kde se setkala s mým dědečkem. Ten o babičce říkával: „Když jsem ji poprvé viděl, vypadala, jako by jí

celé Klatovy měly padnout k nohám. Byla to velká dáma.”

Dědeček byl nejstarší syn z rodiny, ale měl problém, že se hodně dobře učil. Nejdříve šel na gymnázium, to musel chodit denně 10 km pěšky do školy. V rodině byl jasný zákon, že on jako nejstarší syn zdědí venkovskou usedlost a bude se starat o hospodářství. Ovšem zasáhl ředitel gymnázia, který došel za jeho rodiči a řekl jim, že by byla bezmezná škoda, kdyby dědeček nešel dále studovat do Prahy na právnickou fakultu. Jeho otec byl výrazně proti, ale dědeček do Prahy chtěl, takže tam začal studovat. Tohle rozhodnutí udělalo v rodině hrozně zle, jeho mladší bratr s ním okamžitě přestal mluvit kvůli tomu, že se dědeček vyvlékl z povinnosti starat se o rodinný majetek, a do konce života s ním přerušil styky. Snad na smrtelné posteli dědečka zavolal a chvíli spolu mluvili, ale nic se nevyřešilo a tím se to uzavřelo. O dědečkově bratrovi se v rodině nikdy nemluvilo.

Komunisté v Československu po roce 1948 zabrali lidem veškerý majetek. Malé stavení s hospodářstvím dědečkovým rodičům ponechali, vzali jim jen pole a krávy. Dědeček měl po skončení studií dost dobrou kariéru. Do druhé světové války nemusel narukovat, protože měl srdeční vadu. Po válce začal pracovat v Klatovech v právnické kanceláři, po svatbě s babičkou se odstěhovali do malého města v západních Čechách, kde měl dostat funkci hejtmana. Bydleli ve velké vile až do doby, než je komunisti po roce 1948 vystěhovali a z vily udělali policejní stanici. My jako malí jsme chodili s babičkou okolo vily a ona nám vyprávěla, co v kterém pokoji bylo. Pro rodinu se třemi dětmi dostali od státu dvoupokojový byt s kamny na uhlí. Dědeček nejdřív získal místo na KNV (krajský národní výbor) v západočeském městě, ale protože jako věřící odmítal vstoupit do KSČ, převedli ho pod vodohospodářskou správu a on musel jezdit jako zeměměřič vyměřovat různě po západních Čechách, kde přes týden bydlel v maringotce, a tedy trávil většinu času mimo domov.

Babička a dědeček byli silně věřící, hlavně dědeček. Ten nevynechal neděli, aby nešel do kostela. To dělal i v době komunismu. Nejvíce ale chodil do kostela přes léto, v malé vesničce u Klatov, kde mu příbuzní nechali malou chaloupku. Trávili tam každé léto a my, vnuci a vnučata, jsme tam za nimi v létě pravidelně jezdili. K náboženství nás rodiče nenutili, pokřtěná je jen moje starší sestra Radka, která se narodila jako

první vnouče – k velké radosti všech.

Já byla od narození problémové dítě, moje mamí mi celý život říkala, co se mnou bylo starostí. Když mi byly čtyři roky, mamí šla zpět do práce a já byla předána do péče babičky a dědečka až do nástupu do první třídy. Babička byla hrozně hodná osoba, ohromně klidná, a vše dokázala vysvětlit. Dědeček byl morous a hodně striktní, byl pedant, měl velice přísné zásady a všichni ho museli poslouchat na slovo. Když někam šel, musel přijít nejméně o 10 minut dříve, neustále honil čas. To mám po něm, a jak někdo přijde pozdě, беру to jako lajdáctví. Dědeček byl velice chytrý, do konce života recitoval dlouhé básně v latině a vždy po pár slokách se zastavil a prohlásil: „A teď nám to, babičko, dopověz.“ Babička namítala, že tohle si přece nemůže pamatovat, že se to učila už dávno. Ale dědeček prohlásil: „Podívej, chodila jsi na stejné gymnázium jako já, takže není důvod, abys to neznala!“ Všichni zúčastnění se hrozně smáli. Dědeček vždy chodil oblečený v obleku, a to i na nákup, babička zase vždy v šatech, které měla i na doma v několika barevných květovaných verzích. Babička byla velmi dobrá kuchařka (na rozdíl od mojí mamí), vždy jsem se těšila na návštěvy k nim (jezdili jsme tam pravidelně každý víkend, později nejméně jednou za měsíc). Babička vždy měla napečeno, její bábovku si pamatuji dodnes do nejmenších podrobností. U ní jsme se vždy dobře najedli, zato doma jsme měli maso jenom o víkendu a jedlo se za pochodu. Jídlo pro moji mamí nikdy nebylo důležité, a protože neměla čas mě naučit vařit, vaření pro mě též nic neznamenal.

Dědeček byl pravá hlava rodiny, všechny děti/vnoučata se k němu chodily radit o závažných věcech, hlavně co se týká životního rozhodování. Vždy každého vyslechl a pak řekl svůj názor, většinou dost ostře podaný. Dodnes si pamatuji, jak vyřkl ortel nade mnou a nad mojí sestrou Radkou, když mně bylo cca 17 let a sestra chodila na VŠ v Praze: „Ty, Lenko, to budeš mít v životě jednoduché, budeš se umět prodat. Ale co s tebou, Radko? Ty jsi taková budižkničemu, ty to jednoduché nikdy mít nebudeš.“ My jsme se tenkrát všichni smáli, nikoho z nás nenapadlo, jak byla dědečkova slova pravdivá. To se ale ukázalo až po jeho smrti.

Dědeček to sám neměl jednoduché, místo hejtmana se stal řadovým právníkem, který ani nemohl uplatnit svoje vzdělání. Komunisti se

pomstili, protože pocházel z kulacké rodiny (kulak – střední až bohatý statkář, pejorativní označení), nikdo v rodině nebyl v KSČ. S babičkou měli tři děti – nejstarší byl syn Václav, potom dcera Hana a nakonec moje mamí Drahomíra (pojmenovaná po babičce). Bydleli v malém bytě se třemi dětmi. Až na důchod tenhle byt vyměnili za malý 1+kk v paneláku na malém městě. Žádný majetek neměli, protože vše vzali komunisti, a ještě v důchodu finančně strádali, protože babička byla zaměstnána jen na částečný úvazek, aby mohla vychovávat svoje děti, když dědeček jako zaměřovač pořád jezdil mimo domov.

Moje první vzpomínky na babičku jsou samá radost, babička mě naučila psát, plavat a prostě jsme měly k sobě hodně silný vztah. Když jsem začala chodit do první třídy, měla jsem štěstí, protože paní učitelka (před důchodem) byla ohromně hodná paní. Doma ovšem vládla velice přísná výchova a neustálé napětí. Moje mamí byla energická, vše muselo být udělané okamžitě a správně, dle jejích představ. Měla velice vznětlivou povahu a často křičela. Některá její rozhodnutí jsem nechápala, po letech jsem o tom mluvila se starší sestrou a ta to vysvětlila následovně: „Maminka byla moc mladá, když se vdala v osmnácti letech, a většinu života pak byla sama, na krku měla dvě děti, takže se měla co ohánět.“

Moje mamí vždy chtěla studovat vysokou školu. To jí ovšem z finančních důvodů nebylo umožněno, dědeček prohlásil, že pouze nejstarší dítě bude mít VŠ, ona ne. Mamí se velice dobře učila a měla ráda sporty. Hrála volejbal, ovšem zničila si tím páteř, která jí hodně zlobila, když my jsme vyrůstaly. Nejstarší syn Václav na VŠ neměl, neučil se dobře, sice vystudoval elektrotechnickou průmyslovku, ale s odřenýma ušima. Druhá dcera Hana též chtěla jít na VŠ, později dostudovala při dvou dětech dálkově pedagogickou školu a poté si udělala i doktorát z psychologie. Ze sourozenců měla tedy nejvyšší vzdělání a to celý život vadilo mojí mamí. Ty dvě se prostě nikdy neměly rády, měly ambivalentní vztah a nikdy se to nesrovnalo. Jediný Václav – velice klidné povahy, až moc ňouma, neměl problém ani s jednou sestrou, ale do jejich konfliktů nikdy nezasahoval.

Když moje mamí dostala zákaz dále studovat, rozhodla se, že se vdá. Na průmyslovku do vedlejší třídy přišel hoch po vyučení, což byl můj otec. Byla to láska jako trám, na první pohled. Můj dědeček si okamžitě

otce přivedl na kobereček a prohlásil, že neexistuje, aby si takového budižkničemu jeho dcera vzala. Moje mamí to tedy vyřešila po svém, přišla do jiného stavu, takže po maturitě si ho vzít musela. To čekali svoje první dítě, moji sestru Radku.

Otec pochází též ze západních Čech, z malé vesnice cca 100 km od Plzně. Jeho otec byl truhlář, matka zemřela na tuberkulózu, když děti byly malé, a jeho otec se znovu oženil. Ovšem po nějaké hádce nešťastnou náhodou zabil svoji novou manželku, a tím se rodina rozpadla. Otec má dvě sestry, on je nejstarší. Moc toho o jeho rodině nevím, protože se o něm doma nesmělo mluvit, pro nás neexistoval. Až v mých 18 letech jsem s ním navázala kontakt a po dalších 20 letech jsem ho uzavřela nadobro. Můj otec je povahy velice výbušné, cholerik, ale velký dřič. Protože pochází z chudé rodiny a jeho i sourozence vychovávali babička a dědeček na vesnici u Hradce Králové, celý život chtěl mít rodinu. Když si vzal moji mamí, slíbil, že jí přinese modré z nebe, a to též i udělal. Rozhodl se, že se postará o byt, což v té době nebyla vůbec jednoduchá záležitost. Na byt byly pořadníky, lidé bez dětí neměli nárok. Oni nárok měli, protože dítě čekali, a otec se postaral, aby měli byt pořádný. Vybral byt v novostavbě, který se stavěl svépomocí (po práci chodil otec rovnou na stavbu a víkendy strávil také na stavbě), čtyřpatrová cihlová bytovka bez výtahu, ale s garáží a dvěma sklepy a malou zahrádkou za domem (asi pět záhonů k dispozici pro nájemníky bytů), velký byt 3+1 na kraji západočeského města, v moc hezkém prostředí. V tom bytě jsem vyrůstala a mám na něj moc hezké vzpomínky. Měly jsme tam se sestrou společný pokoj a vedle byl velký obývací s krbem (což v té době byla rarita). Otec prostě dělal vše, aby se postaral o rodinu. Je to velký dřič a hodně paličatý, já mám z jeho povahy hodně, což je dobře i špatně. Otcův strýc utekl koncem 50. let na Nový Zéland a můj otec vyrůstal s tím, že též emigruje. Když poznal moji mamí, řekl jí svůj plán. Ona to vůbec nebrala na vědomí, brali se kvůli dítěti plus on postavil byt, takže neměla důvod utíkat někam do neznáma.

Otec měl dost problémů s prací kvůli špatnému politickému posudku. Měl ale hodně koníčků, hlavně auta, závodil rallye a několikrát i závod vyhrál. Zapsal se do modelářského kroužku letadel, ze kterého byl vyhozen pro svůj politický původ. Byl to hodně přátelský člověk, rád ukazoval, co má, pořádali doma v bytě pravidelně večírky a za tím

účelem stál vedle krbu velký bar s vysokými židličkami, kde o víkendech sedávali s hosty.

Když jsem se narodila, záhy přijel na návštěvu strýc ze Zélandu s tetou. Přijeli na svatbu otcovy sestry Zdeňky, a tak se zastavili i u nás. Strýc přemlouval moji mami, ať emigrují (v 68. roce byly na chvíli otevřené hranice – pražské jaro), ale ona nechtěla ani slyšet. Nedokázala si představit, že by opustila své rodiče, byla na nich velice psychicky závislá. Plus to pro ni byla ohromná nejistota, o Zélandě nevěděla nic, a protože můj otec byl velký sukničkář, neměla jistotu, že nezůstane venku se dvěma dětmi sama. Takže z její strany padlo různé rozhodnutí: „Neexistuje, abych se dvěma malými dětmi emigrovala.“ Načež následoval rozvod. Rozvod byl tvrdý, rodiče se hádali snad i o poslední příbor. Mami zůstal byt s veškerým zařízením a otcovi pouze auto a jeho osobní věci. Ovšem z toho auta si mami vymohla potahy z berana na sedačky, které si okázale dala v obýváku na sofu. Otec se odstěhoval z bytu s kufrem. Poté se o tatínkovi doma nesmělo mluvit, pro nás neexistoval, bylo jen řečeno, že žije s jinou rodinou, že o nás nemá zájem, nevěděli jsme, kde bydlí, a nikdy jsme ho neviděli. Mami odstříhala i veškeré fotky, takže nikde nebyla ani jedna otcova fotografie, nevěděly jsme po celé naše dětství, jak vypadá. Babička s dědečkem také veškeré dotazy na tatínka odbývali, prohlásili, že je z kriminálnické rodiny a že to je nejhorší člověk pod sluncem. Že máme být rádi, že ho neznáme. A tím se celá tahle diskuze uzavřela.

Když jsem nastoupila do první třídy, můj otec se se mnou loučil ve škole. Nechápala jsem, proč jde pryč, co se děje. Za pár let jsem za ním jela na prázdniny. Mami prohlásila: „Když se na tatínka tak ptáš, tak za ním pojeděš!“ Dostala jsem kufr a on mě vyzvedl doma. Z té návštěvy si pamatuji, že otec jel autem jako šílený, muselo se několikrát stavět, protože mi bylo zle od žaludku, a otec neustále křičel, abych v autě neokopala sedačky. Bylo to asi poprvé, co jsem jela autem, protože doma jsme auto samozřejmě neměli (mami neřídila, ač si pod otcovým dohledem řidičák udělala). Přivezl mě na Kladno, kde bydlel se svojí novou rodinou, měli malé dítě něco přes rok staré, mou nevlastní sestru Veroniku. Mně bylo v té době asi 10 let, moji starší sestru dovezli k otcovým známým do východního Berlína, aby si procvičila němčinu. Obě jsme v té době chodily do základní jazykové školy, to byla zásada mojí mami, že musíme umět jazyky, že to pro nás bude brána k lepším

výsledkům v životě. Byt na Kladně byl malý, spala jsem v obývacím a přes den jsem měla na starosti malou Veroniku. Pamatuji si, že jsem si s ní každý den hrála na písku před panelákem a že jsem ji neustále hlídala. Veronika měla v rodině výsostné postavení, byla to malá princezna, hrozně rozmazlená, a neustále chtěla všechno, co jsem měla já. Poprvé jsem měla vedle sebe někoho mladšího a vůbec se mi to nelíbilo. Veronika byla zahrnuta vším, na co si ukázala, i věcmi z Tuzexu, pro nás nedostupnými. (Tuzex byl obchod, kde se v dobách socialismu prodávalo západní zboží.) Otec se evidentně znovu staral o rodinu, jak nejlépe uměl, ale my doma neměly skoro nic, nechápala jsem, proč otec není s námi. Jeho dvacetiletá manželka mě přímo nenáviděla, neustále poukazovala na to, že něco dělám špatně, bylo to peklo. Napsala jsem tehdy dopis domů, kde jsem prosila maminku, aby si pro mě přijela. Mami odnesla dopis psychologovi, já odjela domů a od té doby jsme se sestrou o tatínkovi neslyšely ani slovo až do mých 18. narozenin, kdy jsem maturovala.

O strýci ze Zélandu se doma též nesmělo mluvit, byl černá ovce rodiny, ohromně zlý a chamtivý člověk – tak byl označen mojí matkou. Jediná věc, která u nás doma potvrdila, že vůbec existuje, byla kniha černobílých fotografií ze Zélandu s jeho věnováním. Ta byla zastrčena vzadu ve velké knihovně v našem dětském pokoji. Strýc ze Zélandu si vysloužil tohle označení kvůli oné nešťastné návštěvě u nás v roce 1968. Byli zvyklí na jiný život na Zélandě a prostě přijeli do Československa a neuvědomili si, že po letech se standard v Česku hodně snížil. Strýc si dovolil požádat moji mami u snídaně o pomerančový džus, a když se ho otec s mami ptali, co by si chtěli z Česka odvézt jako dárek, strýc řekl, že povlečení. To se pak u nás v rodině líčilo, jako by jim chtěli příbuzní ze Zélandu vzít poslední kůrku chleba. Prostě příbuzní na Zélandu pro nás neexistovali, byla to prokletá a chamtivá rodina.

Jediný, s kým moje matka udržovala po léta kontakt (psaly si každý týden dopisy), byla otcova mladší sestra Anežka, která bydlela v Olomouci. Párkrát jsme se navštívily, dlouho jsem nechápala, proč zrovna s touhle tetou se známe a s druhou otcovou sestrou Zdenkou se vůbec nestýkáme. Mami na moje dotazy odpověděla: „Co bych si s takovou vesnickou ženskou měla co povídat!“ Tím byla konverzace na toto téma uzavřena.

Základní škola

Nastoupila jsem do první třídy blízko místa bydliště. Moje sestra do té samé školy už nechodila, protože po přijímacích zkouškách šla na jazykovou základní školu, která byla v centru města. Do téhle základní školy jsem chodila pouze dva roky. Poté jsem byla dle výběru přeřazena do jazykové školy, kam už chodila moje starší sestra. Ta jazyková škola nebyla moc známá a chodily do ní pouze děti premiantů města. Takže ve třídě byli žáci, kteří měli rodiče doktory, vědce, profesory, většina byla členy KSČ. Podle toho se též ve třídě děti dělily. Ti bohatší, děti funkcionářů na vysokých místech, chodili na tenis, závodní gymnastiku a byli to šprti. Následovaly děti jako já, průměr, co nebyl nijak zajímavý, a pak tam bylo pár skoro-propadlíků. Já jsem se na základce dala dohromady s holkou, jejíž otec byl inženýr. Ona byla ale hodně výstřední, neustále vymýšlela nějaké srandy. Moje sestra měla ve své třídě úplně jinou atmosféru, byla skoro šikanovaná za to, že pochází z rozvedené rodiny. U mě ve třídě (tři roky po sestře) bylo několik dětí z rozvedených rodin a nikdo to už neřešil. Klád se velký důraz na studium jazyků, tj. ve 3. třídě přišla ruština (která byla povinná na všech základních školách), ale my měli tu výjimku, že jsme si mohli od 5. třídy vybrat další jazyk, pro naši třídu to byla němčina. Od 7. třídy jsme mohli studovat třetí jazyk, a to byla pro mě angličtina. Ten třetí jazyk byl povolen pouze dle školních úspěchů.

Základní škola pro mě nebyla vůbec těžká, jazyky jsem se učila lehce, docela mě to bavilo, i když systém výuky jazyků byl naprosto špatný. Rodilého mluvčího jsme samozřejmě vůbec neslyšeli. My v západních Čechách jsme měli velkou výhodu, a to blízkost k západním hranicím s Německem. Mohli jsme chytat na TV programy ZDF, sice silně zrnité a někdy i rušené, ale v pravý den a pravou hodinu jsme mohli zhlédnout i nějaký černobílý film v němčině. Veškeré naše mimoškolní aktivity byly důkladně sledovány mojí mami, a to až do mých 18 let. Byla stanovena tvrdá pravidla. V době, kdy nebyly mobilní telefony, jsme musely být doma v určitou hodinu a to jsme dodržovaly. Návštěvy spolužáků doma na základní škole neexistovaly.

V dětství nás maminka vedla hodně ke sportům. Nejdřív to byla atletika, která mě vůbec nebavila, pak rytmická gymnastika, ale jak jsme se sestrou obě rostly a nabíraly centimetry, zbyl pro nás akorát

basketball a později lyže. Týmové sporty jsem neměla ráda vůbec, nechápala jsem koncept, že bych měla být za chybu někoho jiného potrestaná. Vždy jsem byla individualista, což se do komunistického Československa vůbec nehodilo.

Nejsilnější vzpomínku na základní školu mám na učitelku němčiny. Byla velký metr, rázná starší paní, která si dokázala v hodině udělat pořádek. Žáky oslovovala různými přezdívkami a dávala nám fyzické tresty. Při jejích hodinách neustále někdo stál v koutě či klečel na hrachu. Když jsme udělali hrubku v gramatice, už stála u lavice a tloukla žáka pravítkem přes prsty. Nikdo si ale nestěžoval a je fakt, že němčinu dokázala do žáků vtlouct opravdu excelentně. Dávala důraz na výslovnost, protahovala koncovky, ale její hodiny byly opravdu zábavné.

Na angličtinu jsme měli bohužel staršího pána, který nás nenaučil skoro nic, jen základy, a driloval hlavně gramatiku, o mluvení ani tak nešlo.

Největší důraz se dával na ruštinu, která se učila už od 3. třídy. Museli jsme recitovat sáhodlouhé ruské básně a zpívat ruské častušky. V rámci upevnění styku s ruskými přáteli jsme si museli dopisovat se stejně starým žákem z Ruska. Na mě připadla holka z Bajkalu. Každý měsíc jsme museli v hodině ruštiny předvést, jaký jsme od našeho ruského přítele dostali dopis a co jsme jim psali my. Měli jsme též hodně povinných soutěží, já se přihlásila do recitací, to byly krajské soutěže v přednášení ruských komunistických básní. Moje mamí tuhle aktivitu vřele doporučovala, vždy měla radost, když jsem se dobře umístila.

V létě jsem se povinně účastnila pionýrských táborů, jezdili jsme hlavně na Šumavu. Do Pionýra jsme museli vstoupit povinně, z téhle aktivity nebylo úniku. Na tábor jsem se netěšila, jezdilo se pod stany, kde byla většinou zima, hodně přšelo a celý tábor – to byla drezura jako na vojně. Vůbec se mi tam nelíbilo, ale pádný důvod, proč se neúčastnit, jsem neměla.

Na základní škole jsme měly skupinu tří holek, kterou vedla Markéta. Ta měla za tatínka inženýra. Ale bydlela na druhém konci města, takže jsme se moc často nevidaly. Po škole jsme párkrát jely spolu do cukrárny, ona mi vyprávěla o samizdatech, co měli doma, a víceméně mi dala základy disidentství v hodně hrubých detailech. Ráda si dělala

legraci z napisů ruské propagandy, které visely na skoro každe budově, a občas vykřikovala nějakou protiruskou větu v tramvaji. Jak se po nás začali lidé otacet, rychle jsme z tramvaje vystoupily a utíkaly pryč. Měly jsme z toho velikou zábavu. U nich doma mi ukazovala foglarovky, ovšem nikdy mi tyhle knizky nepujčila, nesměly z jejich bytu. My měli sice doma velkou knihovnu, ale to byla dostupná beletrie, vše veeštine, pár zajímavých knih s cestovní tematikou, nejvíc mě zaujala kniha o Amundsenovi. Mami doma měla i slovníky a učebnice němčiny, angliciny a francouzštiny pro samouky. Snažila se naučit jazyky sama, ale nikdy se pořádně řádný nenaucila.

Kamarádství s Markétou trvalo jen dva roky, v 7. třídě se studenti kvůli jazykům hodně měnili, ona šla po základní škole na gymnázium a poté vystudovala právnickou fakultu v Praze a já šla po 8. třídě základky na střední ekonomickou školu.

V 8. třídě jsem na základní škole začala kamarádit ještě s jednou holkou – Alenou. Jezdily jsme spolu domů, bydlela ve stejneetvti našeho města jako já. V té době to byla moje nejlepší kamarádka a pokračovaly jsme ve našem vztahu i na střední. Ona bohužel šla na strojní průmyslovku a já na ekonomickou. Byla v rodině nejstarší, takže musela jít na stejnou školu, jakou měl její otec. Obě jsme nevynikaly v matematice, ale bavila nás němčina a po přihlášení na střední školu i kluci.

Jak jsem psala dıve, maminka se nás snažila vést ke sportům. Protože jsme tymove sporty ani jedna neměly rády, zkoušela nás dát na sporty individuální. Po atletice jsem zkusila gymnastiku, ale protože jsem ve 13 letech vyrostla během roku o 20 cm a byla nejvyššı ve třídě, tak i to padlo. Bavil me orientační běh, vždycky mě zajímal zeměpis a mapy, což se mi pozdejı hodilo. Nejvíce ale me a sestru bavily sjezdové lyže. Moje mami se učila lyžovat až s námi a domluvila nám tréninky u svého známého, bývalého závodníka na lyıch. Radce tatínek sehnal lyže značky Blizzard, které jsem jí hodně záviděla. Já je pozdejı zdedila, to už byly hodně ojeté a pro me i krátké, ale jezdilo se na nich skvěle. Na lyže jsme jezdily pravidelne na Šumavu, na podnikovou chatu od maminky z práce. Na lyžařský kopec to bylo cca 3 km ještě po cestě, to jsme bruslily na lyıch po úzké cestě, abychom se na sjezdovku dostaly. Kopec to byl krátký, ale tam jsem si lyzovanı moc uıila.

Maminka vždy zůstala na krátkém kopci pro začátečníky 3 km od nás, takže se sestrou jsme měly naprostou volnost. Po lyžování ovšem byla povinná sauna, kterou jsem naprosto nenáviděla. Maminka se vrhla po sauně do sněhu, nás nutila dělat to samé, ale my se sestrou (která tuhle aktivitu nenáviděla snad ještě víc než já) jsme se snažily ze sauny stůj co stůj vymluvit. Na podnikové chatě se vařilo dohromady ve společné jídelně, veškeré jídlo jsme museli vozit z domova, protože do vesnice to bylo daleko a nikde jinde nebyla šance si jídlo koupit. Chata byla na kopci na úplné samotě.

Maminka si myslela, že jedna z nás půjde v jejích stopách, protože sama hrála volejbalovou ligu. To se ale bohužel spletla, takže nám v útlém věku ke sportu přidala i umění. Obě jsme musely povinně hrát na klavír, který jsme měli doma v obýváku. Chodily jsme se sestrou od útlého věku pravidelně na hodiny klavíru. Mě klavír docela bavil, ale nebavily mě zadané teoretické úkoly a později jsem si začala hledat jiné noty, než byly ty předepsané. Měli jsme pár koncertů v rámci klavíru, to jsem vždy měla ohromnou trému, abych něco nezkazila a nedostala od maminky vynadáno. Každoročně na Vánoce jsme musely obě předvést svoje klavírní umění dědečkovi. Začalo to koledami, které jsme všichni společně zpívali, a posléze následoval nejlepší kus klasické hudby, který jsme měly natrénovaný. Naštěstí nám bylo dovoleno hrát z not, takže úplný propadák to nebyl.

Od mé sedmé třídy začala moje mami jezdit pravidelně na zájezdy do zahraničí. Prostě si řekla, že když neemigrovala, bude mít život v komunistickém Československu lepší a bezstarostnější než emigrant v zahraničí. Získala přímý kontakt na nějakého vysoce postaveného funkcionáře SSM, který bydlel v Praze. Přes něj si kupovala zájezdy, a to vždy jeden za rok. Finančně jí přispívali i dědeček s babičkou. Datum jejího zájezdu jsme dopředu nevěděli, ale několikrát nám celý byt přišel prohlídnout policajt od StB (Státní bezpečnost – politická policie v socialistickém Československu) a ptal se už ode dveří: „Tak paninko, kdepak máte děti?“ Musely jsme se se sestrou představit a být slušné. Když policajt procházel bytem, jen poznamenával: „Vidím, že veškerý nábytek je doma a kufr též vypadá v pořádku, takže vše je, jak má být.“ Následovně přijela babička s dědečkem na hlídání a maminka se po dvou týdnech vrátila. Tímto tedy mami viděla, jak to vypadá v zahraničí, projela s českým zájezdem svazáků Itálii, Francii, podívala se

do Moskvy a Leningradu i do Turecka. Později, když jsem byla na střední škole, jela i s ruskou výletní lodí po Středozezemním moři, kde se jí nejvíc líbila Malta. Kajutu měli ale v podpalubí. Naposledy jela do Švédska koncem 80. let, to už jsem byla v posledním ročníku na ekonomce. O svých zahraničních cestách nám mamí moc nevyprávěla, ale vždy jsme od ní dostaly nějaký suvenýr a hlavně zahraniční módní časopis, podle kterého nám vlastnoručně šila šaty a sukně. Ten časopis vždy na hranicích schovala a doma nám ho pak ukazovala, abychom viděly „západní kulturu“.

Mamí mě v létě po 7. třídě základní školy nečekaně vyslala do Francie. Někdo na poslední chvíli odřekl, moje starší sestra byla na účast moc stará, a tak maminka rozhodla, že pojedou jen já. Prostě zase její známý svazák zabodoval a já jela na výměnný pionýrský tábor na tři týdny. Na tyhle tábory jezdila jen elita pionýrů z celé republiky. Nejdříve nás přivezli na přípravný tábor, to bylo někde ve východních Čechách, kde bylo hlavní pionýrské středisko. Nikoho jsem tam neznala, museli jsme být neustále oblečeni v pionýrském kroji a zpívat Internacionálu a jiné komunistické písně. Po týdenním kurzu se pionýři rozdělili do skupin a odjeli do různých zemí na výměnnou akci. V tom přípravném táboře jsme už viděli komunistické pionýry z Kuby, Vietnamu a z jiných východoevropských zemí (Polsko, NDR, Maďarsko, Rumunsko) včetně Ruska, jejich delegace byla největší. Bavit jsme se spolu moc nemohli, každý mluvil jinou řečí a angličtinu jsme moc neovládali, oni vůbec ne. Hlavním jazykem pro všechny byla ruština.

Cca 10 dětí a já s nimi odjelo tedy na výměnný pobyt do Francie. Začali jsme Paříží, kde jsme byli pár dní v laciném hotelu, než jsme odjeli k severnímu pobřeží – do Bretaně. Paříž byla ohromně zajímavá, komunistická strana Francie nás měla na starost a vzali nás po všech památkách včetně Eiffelovy věže a Louvre. Všude jsme chodili s červenými pionýrskými šátky na krku a pod neustálým dozorem našich českých vedoucích. Než jsme odjeli do Francie, dostali jsme politické školení, kde nám bylo striktně řečeno, že se s nikým při našem pobytu ve Francii krom pionýrů a vedoucích nesmíme bavit. Že ve Francii jsou západní živly (tenkrát jsme nechápali, kdo to je) a že by nás mohly lákat na různé věci. Brali jsme to tak, že když na nás kdokoliv cizí promluví, chce nám ublížit. To se párkrát stalo na ulici. Měli jsme s sebou malé kapesné a chtěli jsme domů koupit rodičům dárky. Já

jsem se rozhodla, že to zkusím s němčinou. Ptala jsem se na ulici na směr k nějakému obchodu, ale místní Pařížané, jak slyšeli němčinu, se zhrozili a obrátili se a utíkali od nás pryč. To byla ještě památka na druhou světovou válku. S angličtinou to bylo horší, ale nějak jsem se krkolomně domluvila.

Po týdnu v Paříži jsme odjeli do Bretaně. Tam byl velký pionýrský tábor – řekli nám, že tam jsou francouzské děti z chudých rodin, takže jsme čekali otrhané děti jako z Bídníků. Děti měly na sobě krásné oblečení, ale všechny mluvily francouzsky a domluva s nimi byla hodně špatná. Každý den jsme museli u snídaně zpívat francouzskou hymnu a Internacionálu a poté byly hlavně sportovní soutěže. Objeli s námi v autobuse část Bretaně, ale jediná moje vzpomínka z těchto výletů je strach z velkých pobřežních skal a špatné počasí. Ani jsme se kvůli zimě nemohli koupat, u moře přímo jsme nebyli, většinu času jsme strávili ve stanovém táboře.

Mimo tenhle můj první zahraniční výlet jsme každé léto trávily dva týdny s mojí mami na dovolené v ČR.

Maminka dbala na pravidelné letní dovolené s námi, a protože jsme bydlely ve velkém městě s mnoha dýmajícími fabrikami, jezdily jsme i v létě na hory. Zabalily jsme si každá batoh, nastoupily do rychlíku (autobusy maminka neměla ráda) a vyrazily jsme. Většinou to byly pobyty od ROH z její práce, tedy skupinové akce s jejími kolegy a jejich rodinami. Pro nás ale tahle „dovolená“ znamenala zjistit, jak jsme tělesně zdatné. Maminka většinou vybrala nejtěžší a nejdelší pěší trasu v horách a vyrazily jsme. Párkrát se nám stalo, že ostatní účastníci pobytu jeli lanovkou, ale maminka prohlásila: „Nejsme žádné bábovky, my kopec vyšlapeme pěšky! A schválně, jestli nahoře budeme dřív než ta lanovka!“ Takže já se závistivě dívala na svoje kamarády, kteří se vezli lanovkou a pokřikovali na mě, zatímco já musela v horku šlapat nahoru po svých. Odměnu za naše výkony jsme nikdy nedostaly, já brblala, že tohle není spravedlivé, a maminka odvětila: „Přece nebudu za vás, lenochy, platit drahé lístky na vlek! Máte nohy, tak šlapeme pěšky!“

Několikrát jsme jely na dovolenou na Šumavu, protože to bylo pro nás nejbližší. Měly jsme Šumavu skoro prochozenou, nejvíc se nám líbila obě jezera v Železné Rudě, párkrát jsme se dostaly až k hraniční čáře v lese. Tam byly všude velké výstrahy a závory a několikrát jsme

viděly i ostnaté dráty a pohraničníky se psy a samopaly. Když jsme šly trasu v lese podél pohraniční čáry, maminka nás nabádala: „Hlavně nesejdi z trasy, nebo tě chytí pohraničník!“ Tyhle výlety nám jasně ukázaly, v jakém státě žijeme. Ven jsme nesměli a jen z map republiky ze zeměpisu jsme věděli, co je za dráty. Od základní školy jsme denně od učitelů slyšeli, že za hranicemi na Západ na nás čekají imperialistické živly, co nám chtějí zničit republiku. Jediná možná cesta je na Východ a hlavně jsme slyšeli opěvování Ruska a jejich příkladného života tam.

Nejhorší dovolená s mojí mami byla v zimě, to jsme jely do Krkonoš. Tatínek nám zrovna poslal nové oblečení na zimu, pletené bundy a kalhoty ze silné vlny, to jsme měly s sebou, a strávily týden na Petrovce. Byl to výlet na běžkách a maminčin plán jet z boudy do boudy se nevyplatil. V půli cesty nás chytila hrozná sněhová bouře, my šly krokem, nebylo vůbec vidět, byl hrozný víchř a my šly jedna za druhou a doufaly, že se chata, kam jsme měly dorazit, už co nejdřív objeví. Naštěstí jsme na téhle akci nebyly samy, šla s námi ještě jedna rodina, já byla malá, pamatuji se, že jsem hrozně brečela, protože víchř mi bil do obličeje a všude bylo tolik sněhu, že z tyčí, co ukazovaly cestu po hřebeni, byly vidět jen špičky. Kolega z maminčiny práce, který šel se svými dcerami s námi, mě v poslední části túry vzal na ramena. Když jsme dorazili do chaty, měli jsme na rukávech i nohavicích velké rampouchy a kalhoty a bunda byly úplně ztvrdlé mrazem.

Naštěstí jsme neměly žádné omrzliny, na naši chatu nás vzala po horkém čaji rolba, když se uklidnilo počasí, a od té doby jsme podobnou akci už nezopakovaly.

V 8. třídě jsme se zájmem sledovali události v Rusku. V krátké době se tam měnili prezidenti, po smrti Brežněva nastoupil Andropov a hned vzápětí Černěnko, kterého v roce 1985 vystřídal Gorbačov. To už jsem byla na střední škole a Gorbačov nastínil další politickou situaci v Česku. Po smrti Brežněva bylo celé Československo v černém, veškeré veřejné budovy měly vyvěšené černé vlajky. Po Andropovovi a Černěnkovi to samé. Nějak jsme nechápali, proč i my máme truchlit, a v hodině ruštiny jsme tyhle prezidenty probírali do detailů.

Střední škola

Po 8. třídě jsem po zkouškách nastoupila na střední ekonomickou školu v mém rodném městě. Tuhle školu jsem měla blíž k domovu, jen pár zastávek tramvaj, nemusela jsem už dojíždět přes celé město, jako to bylo na základce, která se do mé 8. třídy několikrát přestěhovala. Ve třídě na ekonomce jsme byly jen holky, protože jsme studovaly obor sekretářka. Některé holky se znaly ještě ze základky, já neznala nikoho. Z mé jazykové školy šla většina žáků na gymnázium. Tuhle SE školu pro mě vybrala maminka, dlouho se u nás řešilo, na jakou školu nás dát. Gymnázium se zavrhl, protože to byla nejtěžší střední škola a nebylo zaručené, že bychom dostaly řádné vzdělání, kdyby se po maturitě zjistilo, že na VŠ už nestačíme. Gymnázium byla příprava na VŠ, ale pro praktický život to byla škola nanic. Moje starší sestra Radka šla na hotelovou školu, a to kvůli jazykům. Jazyky jí hodně šly, ale byla dost samotář, tak aby se trochu „otrkala“, ve 14 letech se musela odstěhovat z domu na internát na kraj západních Čech. Tuhle změnu jsem jí ohromně záviděla, ale ona tam trpěla, ta škola pro ni vůbec nebyla. Ona byla naprosto vědecký typ a vařit se tam sice naučila, ale nikdy ji to moc nezajímalo, byla to pro ni vedlejší činnost. Školu ale Radka zvládla levou zadní, ani se tolik nemusela učit, získala tam přátele a hlavně se tam zamilovala až do nebes. Ve třetím ročníku hotelovky přivedla svého přítele k nám domů. Pavel byl urostlý kluk, hodně hubený, pocházející z průměrné rodiny. Byl to bratr hochy, který s Radkou seděl ve třídě v lavici a kterého doučovala. Pavel byl o čtyři roky starší než Radka a hlásil se na VŠ v Plzni po gymnáziu. To jedině zaručovalo, že dostane souhlas od mojí mamí s Radkou chodit. Maminka nám kolem našich 15 let dala zásady do života: Neexistuje, abyste si vzaly kluka bez titulu. Váš partner musí být vystudovaný a z dobré rodiny.

Když se k nám přišel ukázat Pavel, vše vypadalo v pořádku. Maminka měla tisíc dotazů, on měl Radku rád, nosil ji na rukou. Spolu jezdili na vandry, on hrál na kytaru a rád poslouchal Beatles, což bylo v komunistickém Česku nedostupné. Pavel nás obě seznámil s divadlem Jára Cimrmana, přinesl nám jejich první LP desku k poslechu a neustále nám říkal různé cimrmanovské hlášky. Od první chvíle jsem z Cimrmanů byla nadšená. Pavel též velice dobře kreslil, na příkaz mojí mamí namaloval portréty nás obou, ten Radčin byl samozřejmě mnohem lepší. Když Radka vycházela z hotelovky, bylo jasné, že se s Pavlem

vezmou. Pavel právě dostudoval VŠ, měl titul Ing. a nastoupil na vojnu.

První rok na SEŠ byl pro mě bez problémů. Třída oboru sekretářek se zaměřovala hlavně na psaní na stroji. Díky mému letitému hraní na klavír v dětství mě psaní na stroji ohromně bavilo. Měly jsme ovšem klasické psací stroje (neelektrické), takže jsme musely do kláves hodně silně ťukat. To dělalo potíže zvláště drobnějším studentkám, ovšem já s dlouhými prsty a s přípravkou z klavíru jsem se psaním na stroji neměla vůbec potíže. Zapamatovat si jednotlivé klávesy mi šlo velice rychle díky mému předchozímu cvičení zapamatovat si noty z klavíru. Jezdily jsme na soutěže, ty jsem sice nikdy nevyhrála, ale vždy jsem se solidně umístila. Seděla jsem ve druhé lavici s Janou. Ta přišla na ekonomku se svou kamarádkou ze základky Marcelou. Ani jednu jsem neznala, ale Jana byla hodně chytrá, postupně byla nejlepší ze třídy. Já od ní opisovala hlavně matiku, která mi vůbec nešla. Ona se mnou zase procvičovala němčinu, ve které já byla nejlepší ze třídy díky základům ze základní školy. Na mamčin příkaz jsem musela chodit po škole ještě na jazykovou školu, abych si udělala státnici z němčiny jako moje sestra Radka. To byla škola na šest let, až v posledním ročníku se skládaly státnice z jazyka a celé studium bylo hodně těžké. Na jazykovku jsem chodila dvakrát týdně po škole na dvě hodiny, a to s mojí bývalou spolužačkou ze základky Alenou. Od Radky jsem se dozvěděla, co se ve vyšších ročnících vlastně učí, a to bylo pro mě naprosto nezáživné. Biflovat zpaměti reálie a až snad v posledních dvou ročnících slyšet roditěho mluvčího ze záznamu z magnetofonu plus neustále procvičovat gramatiku, to prostě pro mě nebylo. Do jazykovky jsem vydržela chodit dva roky, ve třetíku na SEŠ jsem to vzdala a Alena se mnou. Místo jazykovky jsme chodily spolu do kina, na výstavy, prostě jsme si udělaly volný čas a hodně se bavily o klukách. Ona na rozdíl ode mě ve třídě na strojní průmyslovce měla samé kluky a holky tam byly jen tři. Když rodiče nás obou zjistili, že jazykovku flákáme, dostaly jsme obě doma hrozně vynadáno. Místo jazykovky jsem se pustila do čtení knih v němčině. Ve druhém ročníku mě zaujal Kafka, ovšem k mému údivu jeho knihy nebyly nikde v knihkupectví k dostání, byla to zakázaná literatura. Pravidelně jsem stála fronty na knihy, a to vždy ve čtvrtek, kdy se do knihkupectví přivážely nové knihy. Všude na ně byly velké fronty a každý čekal, že si bude moci koupit svoji knihu, čekalo se i dvě hodiny v dlouhých frontách na ulicích,

a když člověk přišel na řadu, jen se modlil, aby ta jeho kniha nebyla vyprodaná. Na knihy v Československu dohlížela tvrdá cenzura, jen občas některá prošla, ale to pak byla vydaná jen v malém nákladu. Kafku jsem našla pouze v antikvariátu, a to v němčině. Okamžitě jsem si jeho dílo Proces koupila a postupně knihu četla. Připadala jsem si jako v jiném světě a litovala jsem, že kniha není v češtině. S Alenou jsme se hodně kamarádily a navštěvovaly a naše kamarádství vydrželo dlouho po škole, vlastně až do doby covidu. Ona pocházela z dělnické rodiny, matka měla silné migrény, tak pracovala jen na částečný úvazek v kanceláři, její otec byl vyučený a dělal ve Škodovce jako strojní dělník. O politice jsme se s Alenou nikdy nebavily.

Po prváku jsme jely s maminkou na první zahraniční dovolenou. Jely jsme na zájezd do Maďarska, kam jsme nepotřebovaly povolení, protože to byl východní blok stejně jako Československo. Maďarsko ale bylo na mnohem lepší úrovni. Byly jsme překvapené, kolik zboží si místní lidé můžou koupit. Hlavně nás zajímalo oblečení, kterého byl v Československu ohromný nedostatek a to, co vyráběly národní podniky, bylo nezajímavé a ze špatných materiálů. Bavlněné tričko nebylo k dostání. V Maďarsku ovšem byly trhy, které v Československu neexistovaly, a to většinou s tričky – napodobeninami západního zboží. Okamžitě jsme si koupily barevná potištěná trička a Radka si za poslední peníze koupila sluneční brýle s modrými skly, které jsme si potom vzájemně půjčovaly i s maminkou. V Maďarsku jsme byly u Balatonu, tak jsme to braly, že je to malé moře. Hladina sice byla velice klidná a voda byla sladká, ale to nám nevadilo. Půjčily jsme si se sestrou windsurfing, to bylo též poprvé, co jsme tuhle západní věc viděly na vlastní oči. Myslely jsme si, že brázdění po vodě bude jednoduché, ale to jsme byly na velkém omylu. Jak jsem vstoupila na prkno, hned jsem z něj skoro spadla. Nejtěžší bylo vytáhnout těžkou plachtu z vody. Když se to podařilo, bylo skoro nemožné opět udržet balanc. Trápily jsme se takhle celé odpoledne a nakonec s windsurfingem i kousek ve větru popojely, ale abychom plachtu otočily do jiného směru, to se nám nepodařilo. V Maďarsku jsme si to moc užily, byla to naše první zahraniční rodinná dovolená, ale už jsme se tam nikdy nevrátily.

V zimě toho roku jsme jely do NDR (Německá demokratická republika) na nákupy. V Československu nebylo možné koupit boty, tedy normální boty. Ty, co měli na skladě, byly snad z Ruska, nemožné

a neforemné. Maminka rozhodla, že tedy spolu vyrazíme před Vánoce do Lipska do NDR. Jelo se autobusem Karosa, ze kterého jsme měly po půldenní cestě naklepané kosti. Východní Německo nás velice mile překvapilo. Hlavně co se bot týče, měli tam velký výběr, a koupily jsme si tedy hned několik párů na zimu. I v obchodech měli víc jídla než u nás, přivezly jsme domů plné tašky. Do východního Německa na nákupy jsme potom jely ještě několikrát, vždy ale jen jednou za rok.

Ve druhém ročníku jsme měli nové předměty: ekonomiku a účetnictví. Oba předměty byly pro mě naprosto nezáživné, doufala jsem, že je nějak obejdu. Ekonomika v komunistickém státě mi vůbec nedávala smysl a nechápala jsem, oč jde. Učila jsem se nazpaměť věci, které jsem nedokázala vysvětlit. Ekonomika tedy pro mě byla za 3, v dobrých chvílích za 2. Horší to bylo s účetnictvím. To pro mě byla naprostá katastrofa. Opět jsme se učili nějaké slovní termíny, neúčtovali jsme, až v posledním ročníku nám byla složitě vysvětlena rozvaha. S účetnictvím válčila většina třídy, ve třídě bylo jen pár holek, co tohle pochopily, mezi nimi Jana. Po škole jsem k ní občas chodila na doučování, protože v půli druhého ročníku mi hrozil z účetnictví reparát. Já to vyřešila po svém, jely jsme na lyžařský výcvik na Ještěd a jako vedoucí jel i náš profesor ekonomie a účetnictví. Rozhodla jsem se, že si „zlepším“ svoji známku tím, že prostě profesora přemluvím, aby mi známku dal lepší. Díky tomu, že jsem lyžovat uměla, jsem po rozdělení do skupin byla v té nejvyšší, a tím jsem se dostala blíže k profesorovi. Předběhla jsem jinou holku a dostala se s profesorem na vlek na sedačku. Náš profesor byl pán po padesátce, měl silné šediny, ale jinak byl celkem milý. Na vleku jsem s ním několikrát probrala svůj problém s účetnictvím, ale nějak to nezabralo. Holky ve třídě na lyžáku si na mě ukazovaly prstem, že jsem do profesora zamilovaná, a všechny z nás měly ohromnou legraci. Moje kamarádka Jana na lyže nejela, vždy se ze všech sportovních akcí vymluvila. Holky jí samozřejmě po příjezdu referovaly, co na lyžáku proběhlo, a ona se na mě tenkrát hrozně zlobila. Po lyžích si profesor účetnictví pozval do školy mojí mami, která o mém nedostatku v učení nevěděla. Když přišla domů, byl hrozný řev. Musela jsem se učit od rána do večera, až jsem na vysvědčení z účetnictví dosáhla trojky.

Nový předmět, který mě bavil mimo psaní na stroji, byl těsnopis.

Ten jsem přímo milovala a hned si koupila další knihy o těsnopisu. Ten předmět byl pro mě velká zábava a neustále jsem si i po škole těsnopisem psala různé poznámky.

Ve třetím ročníku do třídy nastoupila nová němčinářka. Byla to madam po filozofické fakultě v Praze. Já jsem jí hned hlásila, že jsem první dva roky měla v němčině privilegium a směla jsem sedět v hodině vzadu a dělat si úkoly do jazykovky, místo abych se učila s ostatními základy němčiny, které jsem dávno znala. Tahle nová učitelka mě přímo nenáviděla od prvního dne. Okamžitě mi oznámila, že tohle v jejích hodinách neexistuje a že si mě tedy přezkouší. Ta zkouška (učivo vyššího stupně němčiny) nedopadla moc dobře, takže mi nařídila, že budu sedět a poslouchat hodiny němčiny s ostatními žáky. Dala okamžitě všem test a krom asi dvou žákyň a mě dostaly všechny studentky nedostatečnou. I chytré žákyně se naprosto zděsily, co se po nich najednou chce. Já jsem po hodině němčiny všechny uklidnila a prohlásila: „Tohle profesorce nedarujeme, nebojte, začnu po škole s hodinami doučování.“ Vždy jsme si našly prázdnou třídu a vše, co nebylo v hodině jasné, jsem vysvětlovala já, procvičovaly jsme hlavně gramatiku, na kterou nová profesorka dávala ohromný důraz. Doučování jsem dělala pouze půl roku, než se ostatní nějak chytily. Já ovšem za svoje rebelství měla na vysvědčení do konce školy z němčiny dvojkou.

Třetí ročník byl též pro nás zajímavý, protože jsme nacvičovaly na spartakiádu, která se konala v roce 1985. Naše třídní, která tuhle aktivitu vedla, prohlásila, že se vyberou žákyně, které pojedou na hlavní spartakiádní cvičení do Prahy. Všechny jsme samozřejmě chtěly na tenhle výlet jet, protože jsme věděly, že tam budou cvičit kluci z vojny, a doufaly jsme, že se s nějakými seznámíme. Moje kamarádka Jana se tohohle nacvičování opět nezúčastnila. Ve třetím ročníku jsme daly dohromady větší skupinu kamarádek a hodně jsme se navštěvovaly. Bylo nám 17 let a holky si začínaly hledat kluky. První z té skupiny, která neustále vyprávěla o svém klukovi, byla Katka. Bydlela v malém městě a byla též z rozvedené rodiny. Měla mladšího brácha, ale chodila se starším klukem z Prahy. Seznámila se s ním jako vedoucí na pionýrském táboře, kam pravidelně jezdila. Měla funkci v SSM a byla hodně činná. Jejího kluka jsme jí všechny ohromně záviděly. Mluvila o něm neustále, kluk z Prahy, to bylo pro nás něco naprosto nedostupného.

Já a Alena jsme též od druhého ročníku hledaly stálou známost. Chvilí jsem chodila s klukem od ní ze třídy, ale ten měl holek víc a nebyl pro mě ničím zajímavý. Poté jsem si našla kluka v tanečních, ale ten sice byl obličejem jako z časopisu, ale neměli jsme se spolu o čem bavit. Po jednom večírku, na kterém jsem byla s Alenou, jsem začala chodit s klukem z Domažlic. Přivedla jsem ho domů, ale pro moji maminku byl kluk naprostý propadák plus bydlel daleko, takže na delší vztah to nebylo.

Od druháku jsem chodila v létě na brigády, abych si přivydělala. Kapesné z domova jsem dostávala minimální, stačilo tak na rohlík nebo na nanuka na špejli. Já jsem ale chtěla džíny, které se daly koupit jen v Tuzexu (obchod, kde se dalo koupit některé západní zboží, jinde nedostupné, za poukázky, tzv. bony), a na moje přání maminka odvětila: „Když ty džíny chceš, tak si na ně vydělej!“

Tyhle brigády byly v každé střední škole, jezdilo se pomáhat socialistickému hospodářství. Ze třídy se přihlásilo pár holek (Jana se opět nezúčastnila) a jely jsme nejdřív na brambory ve třetáku potom na řepu a na len. Jelo se do JZD cca 50 km od našeho města na tři týdny a zůstávaly jsme tam v ubytovnách i spát. Večer jsme potajmu utíkaly do místní hospody za kluky, ale tam byla nuda, takže po pár pokusech jsme tuhle aktivitu vzdaly. Tyto brigády byly samozřejmě neplacené, ale nejlepší tři pracovníci ze skupiny každý den dostali odměnu za nejvyšší výkony. Jedna profesorka stála u valníku a každému dělala čárku za nasbíraný hliněný kýbl plný brambor. Já jsem skoro každý den byla buď druhá nebo třetí a tím jsem si vydělala na moje vysněné džíny. Měla jsem přesně 600 Kčs, které mi maminka u známého vyměnila za bony, a já si šla slavnostně vystát frontu před Tuzexem. Doufala jsem, že budou mít přesně ty džíny, které chci a v mé velikosti. To se naštěstí podařilo a já byla šťastím bez sebe. Ovšem moje radost netrvala moc dlouho. Za dva týdny jsem běžela na tramvaj, někdo do mě na ulici strčil, já zakopla a rozplácla se v milovaných džínách na chodníku. Měla jsem odřené celé koleno, ale co bylo nejhorší – na koleně byla velká díra. Džíny byly roztržené skrz naskrz a nedaly se spravit. Ten rok jsem je ještě donosila i s ručně zašitou dírou a příští rok znovu pracovala na brigádě jako drak, abych si mohla koupit džíny nové.

Naše kamarádka Katka přišla ve třetáku do naší holčičí party s tím,

že potřebuje vyřešit problém. Nejlepší kamarád jejího kluka se zrovna rozešel se svou přítelkyní a ona se rozhodla, že pro něj najde náhradu, a to v naší partě. Fotku toho kamaráda neměla, věděly jsme o něm jen to, že je z Prahy. Katka bohužel vybrala holku, která byla malá a zavalitější postavy a která nikdy s žádným klukem nechodila. Byla to Janina kámoška Marcela. Já tohle rozhodnutí vzala na vědomí a hodila ho za hlavu. Za pár týdnů Marcela přišla do školy s dopisem a povídá: „Potřebuji s tebou mluvit, ten kluk, co mi vybrala Katka, je naprosto nemožný, já si s ním psát nechci, vůbec nevím, o čem v těch dopisech píše! Nemůžeš mi pomoci?“

Já si vzala domů první dopis, co ten kluk napsal, a když jsem si ho přečetla, tak jsem zajásala. Ten kluk byl naprosto bezvadný! Psal o trampských písničkách, které jsem znala od ségřina kluka Pavla nazpaměť, psal o vodě, o vandrech. Okamžitě jsem mu odepsala a přidala i básničku a podepsala se jménem spolužačky, která si s ním měla dopisovat. První dopis jsem odeslala těsně předtím, než jsme jely na spartakiádu do Prahy. Spartakiáda byla dost nuda, hodně přšelo, bydlely jsme na druhé straně Prahy. Když jsme měly volno, bez dozoru jsme nikam nesměly jít. Katka se svojí kamarádkou pořád utíkaly z ubytovny, protože zjistily, že pár bloků odtamtud jsou vojenská kasárna. Já se tenkrát s Katkou hrozně pohádala, vůbec se mi její chování nelíbilo vzhledem k tomu, že měla kluka, kterého si chtěla po maturitě vzít.

Ze spartakiády jsme přijely zpět domů a hned nato mi přinesla spolužačka další dopis od „jejího“ kluka. Dopis si vždy přečetla, aby mohla Katce pravidelně referovat, jak se její vztah vyvíjí. Po cestě ze školy mi říká: „Je průšvih, ten kluk mě chce vidět! Musíme s pravdou ven, musíme Radce říct, že si s ním dopisuješ místo mě.“

Katce jsme tedy vše řekly, ale ta se na mě hrozně zlobila a oznámila mi, že jsem hrozná hyena, že tenhle kluk nebyl vůbec pro mě, že já přece kluků mám plno a že tohle je nepřipustné. Řešení bylo jediné: Na ten sraz pojedou tedy já a uvidí se, jestli si s tím klukem padneme do oka. Napsala jsem dopředu dopis, kde jsem vše vysvětlila a poslala svoji černobílou malou fotku – jen obličej. On odepsal, že se těší na setkání, a poslal fotku též. Docela jsem si oddychla, protože vypadal dost pěkně, ale na první pohled byl o dost starší než já, skoro šest let byl v té době

pro mě velký věkový rozdíl. Katka dala dohromady datum a místo setkání – u rodičů jejího kluka na chatě na Sázavě hned na začátku prázdnin. Já musela vymyslet, jakým způsobem se tam dopravím a hlavně, jak tohle celé vysvětlím mojí mamince. Věděla jsem, že by mě v žádném případě nikam přes noc nepustila, tak jsem řekla, že jedu na oslavu Janiných narozenin na jejich chalupu. To povolené bylo, já si vzala malý batoh, upletla si z dlouhých vlasů copy a vyrazila jsem na vlak. Katka se svým klukem na mě čekali na nádraží v Praze a dále se jelo na chatu autem rodičů jejího kluka Fordem Taurus. Bylo to poprvé, co jsem seděla v zahraničním autě, a moc jsem si to užívala. Katčin kluk jel velice opatrně, takže mi nebylo ani zle od žaludku.

Nový kluk – Ivan – se mně líbil na první pohled. Byl urostlý, o půl hlavy vyšší než já a byl celý oblečený z Tuzexu. To jediné mi na něm vadilo, obávala jsem se, že bude hodně nafoukaný a že taková obyčejná holka jako já mu nebude dost dobrá. Rozhodla jsem se tedy, že ho omráčím svými znalostmi jazyků. Z dopisu jsem věděla, že máme rádi podobnou hudbu, on poslouchal folk a tramské písničky, které nebyly v té době moc dostupné. Porta se v té době přesunula na trvalo do Plzně a já jsem od Radky slyšela, jak je to bezvadný festival. Kvůli svému věku jsem měla od maminky na tenhle festival přístup přísně zakázaný. Hledala jsem tedy v časopisech články o tramských zpěvácích (Wabi Daněk, Žalman, Nohavica a můj nejoblíbenější byl Karel Plíhal. Jeho texty jsem všechny znala nazpaměť, byl to zpívající básník a tím mě naprosto okouzlit.). Ivan tyhle písničky nejen dobře znal, ale uměl hrát na kytaru a k ní tramské písničky zpíval. Tím si mě naprosto získal. Potíž byla ale najít další společné zájmy. On hrál tenis, o kterém jsem nic nevěděla, rád běhal na běžkách, které já nenáviděla, sjezdové lyže zase nezajímal. Četl úplně jiné knihy než já, a když jsem se chtěla vytáhnout základní znalostí esperanta a vyndala učebnici pro samouky, vypadal znuděně a zaváděl rozhovor jiným směrem. Večer zpíval u táboráku tramské písně spolu s Katčíným klukem a mně bylo jasné, že tohle je nejlepší kluk, kterého jsem kdy potkala.

Druhý den jsem se rozhodla Ivana zavalit dalšími dotazy, abych měla jistotu, zda projde i testem mojí maminky. Zjistila jsem, že má strojní průmyslovku (stejně jako moje mami), vlastní jak moped, tak auto a bydlí v Praze v podnájmu. Jeho rodiče bydleli v malé vesnici za Prahou, kde vyrůstal, ale to mně bylo jedno. Nejdůležitější otázka byla:

A na VŠ chodíš? Ivan odpověděl, že o tom sice uvažoval, ale vzhledem ke zdravotnímu stavu svého otce na VŠ jít nemohl, musel nastoupit po maturitě do zaměstnání. Tenhle nedostatek mně nevadil a doufala jsem, že i moje maminka ho přežde, jestli vztah s tímhle klukem udržím.

Přece jen to byl vztah na dálku a při Ivanově vzhledu to vypadalo, že za týden o mně ani nebude vědět. To se ovšem nestalo. Psali jsme si nadále, každý týden jsme si posílali několikastránkové ručně psané dopisy plné básniček. Já básničky opisovala z trampských písniček, on pro mě básně skládal a v každém jeho dopise byla ještě navíc nějaká kresba.

Manželova rodina

Ivan pocházel ze zajímavé rodiny. Dědeček z matčiny strany vlastnil velký statek s více než 50 ha polí poblíž Kutné Hory. Na statku pracovala nejen jeho rodina, ale i celá vesnice. Ivanova babička tam nejdříve sloužila a starala se o zvířectvo. Dědečkovi se moc líbila a poté, co se jim narodila jejich první dcera, se vzali. Statek pod jeho dohledem jen vzkvétal. Dědeček si koupil v Maďarsku dva koně, a aby poslouchali, přivezl s nimi i kočího, který byl Maďar a posléze se v Československu oženil a založil si rodinu. Po 48. roce komunisti rodinu ze statku vyhnali, museli se vystěhovat ze dne na den. Dědeček zachránil nábytek do jednoho pokoje, ale komunisti mu vzali i peníze na výplatu jeho zaměstnanců. Naštěstí měl dědeček nějaké úspory mimo, což jim postačilo na zakoupení starého malého domku ve vesnici u Kolína, kam se rodina odstěhovala. Dědeček začal být nemocný a zemřel po 68. roce. Ivana, prvního vnuka, měl dědeček moc rád. Jezdil s ním na zmrzlinu a Ivan dodnes vzpomíná na to, jak v létě směl sníst celý nanukový dort, který mu dědeček koupil v Poděbradech, kam spolu vyráželi ve staré tatrovce na nedělní výlet. Dědeček s babičkou měli dvě dcery, Ivanovu mami a tetu Boženu. Ivanova maminka chtěla být zubařkou, ale kvůli politické nespolehlivosti jejího otce jí to nebylo umožněno. Komunisti dokonce napsali článek na celou stranu v místních novinách, že kulak přistěhovaný z vedlejší vesnice nebyl dostatečně potrestaný. Ivanova teta studovala zemědělskou školu a při práci si chtěla později dodělat i VŠ. To jí ovšem nepodařilo, protože soudruzi našli zápis, že její otec vlastnil více než 50 ha poli, takže VŠ studovat nesměla.

Ivanova mami šla pracovat po škole do Tatrovky v Kolíně jako účetní. Se svým manželem se setkala v Kolíně, kam jezdil na služební cesty. Pocházel z dělnické rodiny, jeho tatínek byl kameník a pracoval v dolech Kaménka, kde se těžil i kámen pro Národní divadlo v Praze. Dědeček z otcovy strany byl předseda národního výboru a i babička byla odborářka. Po celý život dávala mamince najevo despekt za její buržoazní původ. Museli bohužel bydlet u manželových komunisticky naladěných rodičů, protože v jejich domku u Kolína nebylo místo. Rozhodli se tedy, že budou bydlet v domku s manželovými rodiči. Domek byl sice malý, ale přistavěli si polovinu patra, aby tam mohli se dvěma dětmi bydlet.

Ivanův otec pracoval v ČKD Dukla, kde po svatbě dělali oba s manželkou, protože maminka si podala přihlášku na přeložení. V ČKD pracovali oba až do důchodu. Když otcovi bylo 40 let, dostal první infarkt. Špatné zdraví se s ním bohužel táhlo, takže Ivan hned po střední škole musel nastoupit do zaměstnání. V domku dlouhá léta bydleli s babičkou, dědeček v Ivanově raném věku zemřel. Babička byla generál, v domku se nesměly dělat žádné změny, i koupelnu si zařídili až po její smrti. S babičkou jezdili Ivan s bratrem za odměnu na odborářské zájezdy pořádané obcí po Československu. Jako malý hoch s ní musel jezdit do lesa s dvoukolákem pro dřevo i pro vodu, která v domku nebyla zavedena. Babička neustále poukazovala na nedostatek Ivanovy mamí, že je z rodiny kulaků a že nemá řádný proletářský profil. Ivanova mamí to neměla doma vůbec jednoduché. Snažila se vždy, aby všichni měli dobré jídlo, byla výtečná kuchařka.

S Ivanovou babičkou a tetou z máminy strany měli oba moc dobrý vztah. Babička po nástupu komunistů pracovala v JZD. Mělo to jedinou výhodu, že měla možnost nakupovat za nižší cenu od JZD brambory a šrot pro zvířata. Babička totiž měla v chlívků i prasátko a na dvorku běhaly slepice. Jednou za rok byla velká zabijačka, kam se sjeli všichni příbuzní. Na zabijačce byla vždy veliká legrace, asi dvakrát jsem se jí zúčastnila též. Tahle babička měla zlaté srdce, Ivanovým rodičům našetřila a přispěla na koupi nového Trabantu combi, který pak odvážel zemědělské produkty podle sezóny po celý rok. Za babičkou a tetou jezdila rodina pravidelně každou neděli. Několikrát do měsíce babička nařídila: „Jedeme se podívat na náš statek!“ Všichni jsme se naskládali do trabanta a jeli jsme. Statek byl v naprosto dezolátním stavu. Jak jsme vyšli ven na kopeček, kde byl výhled na celé hospodářství, babička se pustila do řeči. Vyprávěla, kde co bylo, a vždy ukazovala na nádvoří, kde dříve byl rybníček s husami a kachnami. Hned poté, co statek dostalo do správy JZD, se rybníček zavezl hnojem a močůvkou. Byl to zdrcující pohled. Budovy nebyly vůbec opravovány, nějak jsem si nedokázala představit, jak to stavení vypadalo za původních majitelů. O statku se v rodině hodně mluvilo a nejsmutnější bylo, jak se s majetkem naložilo po revoluci, v dobách restitucí.

Rodiče si moc hlavu se vzděláním svých dětí nedělali. Ivana dali na průmyslovku, což byla stejná škola, jakou měl i jeho otec. Jeho mladší bratr, který se moc dobře neučil, šel na učební obor s maturitou. Doma

měli slepice a králíky, kdykoliv jsem k nim jela na návštěvu, měla jsem od mojí mamí za úkol přivést od nich vajíčka a někdy mi dali i staženého králíka.